

DOI 10.32782/city-development.2024.1-16

УДК 338.2:354

МОЛОДІЖНІ ЦЕНТРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РАНЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НА РИЗИКИ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Содома Руслана Іванівна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5020-6440>

Ільчишин Ігор Юрійович

аспірант
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8045-5380>

Анотація. Стаття присвячена аналізу ролі молодіжних центрів в Україні у контексті раннього попередження та реагування на ризики, з якими стикається молодь. У дослідженні розглянуто широкий спектр ризиків, включаючи соціально-економічні, психологічні, освітні та інші виклики, що впливають на молодих людей в сучасній Україні. Особлива увага приділена аналізу інструментів та методик, які застосовуються молодіжними центрами для ідентифікації та адресації цих ризиків. Стаття висвітлює важливість міжсекторальної взаємодії та співпраці з різними зацікавленими сторонами, включаючи органи влади, освітні установи, громадські організації та бізнес, у підтримці та розвитку діяльності молодіжних центрів. На основі дослідження розроблено рекомендації щодо розширення та покращення роботи молодіжних центрів для ефективнішого реагування на виклики, з якими стикається молодь. Висвітлено перспективи подальших досліджень у цій сфері.

Ключові слова: молодіжні центри, регіональний розвиток, ризики, соціально-економічні ризики, управління проектами, психологічна підтримка, міжсекторальна взаємодія, соціальна активність.

Актуальність проблеми. Сучасний стан українського суспільства характеризується значною кількістю ризиків, з якими стикається молодь. Ризики негативно впливають на здоров'я, життя та добробут молоді, а також на розвиток суспільства в цілому.

Існують різні способи попередження та реагування на ризики, з якими стикається молодь. Одним із важливих інструментів у цій сфері є молодіжні центри. Молодіжні центри – це установи, які надають молоді широкий спектр послуг, включаючи інформаційну, просвітницьку, психологічну, соціальну та культурну підтримку.

Незважаючи на значний потенціал, роль молодіжних центрів у системі раннього попередження та реагування на ризики до кінця не з'ясована. Необхідно дослідити можливості та особливості роботи молодіжних центрів з раннього попередження та реагування на ризики, а також розробити рекомендації щодо покращення їх роботи у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досвід функціонування молодіжних центрів в системі молодіжної політики в Україні детально досліджено в роботах різних вчених. Кожен з них зробив унікальний внесок у вивчення ролі та потенціалу цих інституцій, дозволяючи глибше зрозуміти їх важливість для розвитку молоді та суспільства в цілому.

Науковці як Н. Дьоба, Н. Тілікіна та О. Шкарупа зосереджують свої дослідження на активностях молодіжних центрів, аналізуючи їх вплив на громадянську активність та соціальне включення молоді. Вони детально вивчають механізми залучення молоді до участі в програмах та розвитку лідерських навичок [4]. Звертаємо увагу на думку Л. Лесик [12], О. Садура [11]. Я. Бабиш, який досліджує молодіжний центр як інноваційний інститут, який відіграє ключову роль у самореалізації молоді [1]. Його робота підкреслює, як центри можуть стимулювати креативність, підприємницьку ініціативу та самовираження через різноманітні програми

© Содома Р.І., Ільчишин І.Ю., 2024

та проекти. Є. Боренько у своїх дослідженнях зосереджується на аналізі молодіжних центрів як невід'ємних складових системи молодіжної політики. Він акцентує увагу на різноманітності послуг, які надають ці центри – від освітніх програм до культурних заходів та спортивних активностей, – вказуючи на їх значення у соціальному та професійному розвитку молодих людей [2].

Дослідники О. Вакуленко, Н. Комарова та О. Ярема звертають увагу на національні практики молодіжних центрів і молодіжну роботу в умовах децентралізації. Їхні роботи висвітлюють, як процеси децентралізації впливають на можливості молодіжних центрів у наданні послуг та ефективної взаємодії з молоддю, а також на розвиток партнерства між центрами та місцевою владою [7].

Кожне з цих досліджень вносить важливий вклад у комплексне розуміння ролі молодіжних центрів в контексті молодіжної політики в Україні. Вони не тільки визначають потенціал цих інститутів як платформ для розвитку та самореалізації молоді, але й підкреслюють необхідність їх подальшого розвитку та підтримки.

Враховуючи низку напрацювань вітчизняними та зарубіжними сучасними вченими деякі аспекти все ж таки залишаються на стадії лише обговорення, що свідчить про актуальність проблеми розвитку молодіжних центрів раннього попередження та реагування на ризики в регіонах України.

Метою дослідження є вивчення ролі молодіжних центрів як інструменту раннього попередження та реагування на ризики в регіонах України.

Результати досліджень. Дослідження ролі молодіжних центрів у ранньому попередженні та реагуванні на ризики, з якими стикається молодь в Україні, вимагає чіткого розуміння ключових понять та їх визначень.

Ризик в широкому сенсі визначається як потенційна можливість виникнення події або дії, яка може призвести до негативних наслідків для індивідуума або групи осіб. У контексті молодіжної політики, ризик часто пов'язаний із соціальними, економічними, фізичними та психологічними факторами, які можуть загрожувати добробуту та розвитку молоді [14].

Раннє попередження є процесом ідентифікації ранніх ознак ризику чи проблеми до того, як вони повністю виявляють свої наслідки. В контексті молодіжної роботи, це включає моніторинг та оцінку індикаторів, які можуть вказувати на потенційні ризики для молоді.

Реагування описує дію або стратегію, прийняті для управління, зменшення або усунення ризику після його ідентифікації. У сфері молодіжної політики та роботи, реагування може включати

заходи соціальної підтримки, освітні програми, консультування або інші втручання, спрямовані на мінімізацію негативного впливу ризиків на молодь [8].

Молодіжний центр є громадським закладом або простором, що надає молоді доступ до різноманітних послуг та програм, спрямованих на їхній соціальний, освітній, культурний та професійний розвиток. Молодіжні центри діють як важливі платформи для залучення молоді до активного громадського життя та підтримки їхнього благополуччя [13]. Молодь України стикається з різними типами ризиків (таблиця 1).

Для дослідження ризиків нами було обрано 750 осіб у віці від 14 до 30 років з різних регіонів України. На рисунку 1 представлено співвідношення регіонів та типів ризиків.

Аналіз даних відсоткового розподілу ризиків серед молоді у різних регіонах України виявляє цікаві тенденції, що могли бути зумовлені різними соціально-економічними факторами. Найвищий рівень безробіття (27%), шкідливі звички (29%) та кібербулінг (31%) спостерігається на Сході, що значно перевищує середній показник по інших регіонах. Це може бути пов'язано з економічними наслідками конфлікту, зокрема знищенням виробничих потужностей та інфраструктури та на високим рівнем напруги в соціальному середовищі та наслідками тривалої ізоляції молоді. Найнижчий рівень безробіття (13%) та кібербулінгу (9%) в Західному регіоні вказує на кращі економічні умови або ефективнішу місцеву політику зайнятості та свідчити про сильніші громадські зв'язки та більшу увагу до питань кібербезпеки. На рисунку 1 представлено співвідношення регіонів та типів ризиків.

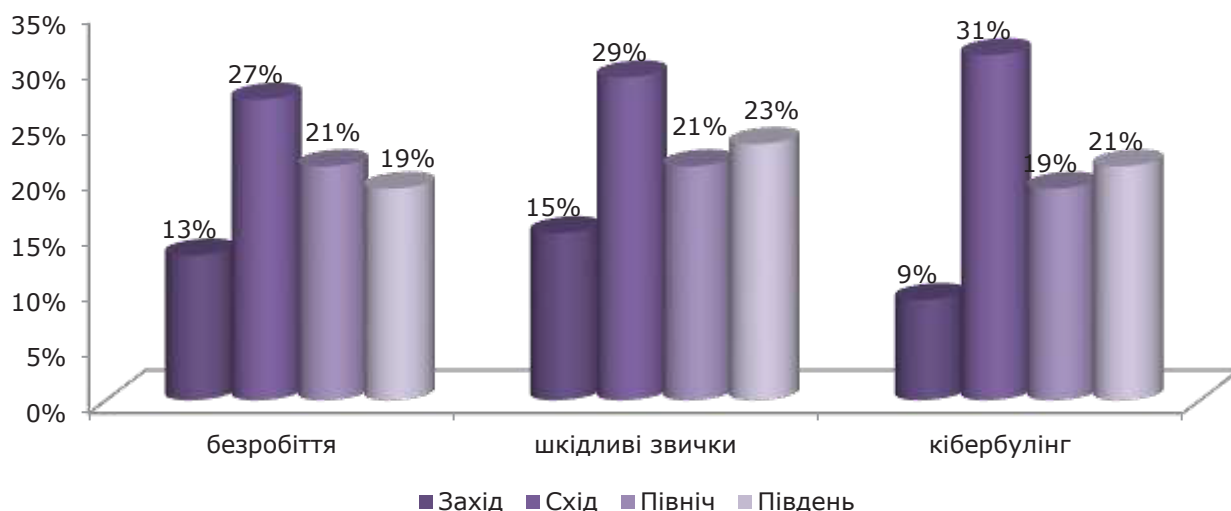
Аналіз показує, що регіони України різняться за рівнем поширеності ризиків серед молоді, з найбільшими викликами на Сході країни. Війна та соціально-економічна нестабільність значно впливають на психологічний стан молодих людей, збільшуючи ризики шкідливих звичок, безробіття та кібербулінгу. Це підкреслює необхідність адресної підтримки молодіжних програм та послуг, особливо в умовах конфлікту та постконфліктного відновлення. Для охарактеризування особливостей ризиків для різних груп молоді за віком, статтю, та місцем проживання проаналізуємо наступні діаграми (рис. 2–4).

Спостерігається зростання рівня безробіття зі збільшенням віку. Найнижчий рівень безробіття спостерігається в середньому віці, а саме від 14 до 18 років, і становить 11%. Потім цей показник зростає, досягаючи 23% у віці від 25 до 30 років. Важливою частиною роботи молодіжних центрів є надання психологічної підтримки молодим людям, що переживають

Таблиця 1 – Основні ризики що впливають на життя молоді України

Класифікація	Характеристика
Соціально-економічні ризики	безробіття, бідність та низький рівень життя. Ці ризики підвищують вразливість молодих людей до соціальної ізоляції та обмежують їх доступ до якісної освіти та зайнятості.
Освітні ризики	Відсутність доступу до якісної освіти або незавершення освіти може обмежувати майбутні кар'єрні перспективи молодих людей, що збільшує їхню вразливість до інших типів ризиків.
Ризик кібербулінгу	кібербулінг, залежність від інтернету та соціальних мереж, що можуть призвести до психологічних розладів, зниження соціальних навичок та академічних досягнень. Кіберпростір також створює ризики для конфіденційності та безпеки особистих даних молоді
Політичні та соціальні ризики	ризики пов'язані з політичною нестабільністю, соціальною поляризацією та конфліктами. Це може обмежувати можливості молоді для участі в суспільному житті та впливати на їхнє сприйняття безпеки та стабільності.
Екологічні ризики	зміна клімату, забруднення навколишнього середовища, та інші екологічні виклики також є ризиками, які впливають на молодь. Ці ризики не тільки загрожують фізичному здоров'ю молодих людей, але й можуть обмежити їхні майбутні можливості та якість життя.

Джерело: сформовано на основі [6; 7]

Рисунок 1 – Співвідношення різних типів ризику з різними регіонами

Джерело: власна розробка на основі [7]

труднощі. Кібербулінг, на відміну від інших, дещо змінюється з віком. Найвищий рівень кібербулінгу спостерігається серед осіб у віці від 14 до 18 років (17%), але потім він трохи знижується до 13% у віці від 25 до 30 років. З огляду на зростаючу проблему кібербулінгу серед молоді, молодіжні центри активно включаються в розробку програм, спрямованих на просвітництво щодо безпеки в інтернеті.

Серед чоловіків також спостерігається вищий рівень безробіття (21%) та шкідливих звичок, який складає відповідно 25%, порівняно з жінками, де цей показник нижчий і становлять 17%, а безробіття (15%). Серед жінок спостерігається вищий рівень кібербулінгу – 19%, у порівнянні з 11% серед чоловіків. Це може відобразити різницю в сприйнятті та реакції на онлайн-комунікації.

Спостерігається, що серед молоді, яка проживає у сільській місцевості, вищий рівень безробіття (23%), у порівнянні з молоддю, що проживає у міській місцевості (17%). Це може відобразити різницю в доступі до робочих місць, економічній активності та можливостях для розвитку. У міській місцевості спостерігається вищий рівень шкідливих звичок (21%) порівняно з сільською місцевістю, де цей показник становить 15%. Серед молоді, що проживає у міській місцевості, спостерігається вищий рівень кібербулінгу (23%), у порівнянні з молоддю з сільської місцевості, де цей показник складає 9%. Це може бути пов'язано з більшим доступом до технологій та Інтернету серед молоді, яка проживає у міських районах, а також з різницею в структурі соціальних зв'язків та способів вирішення конфліктів.

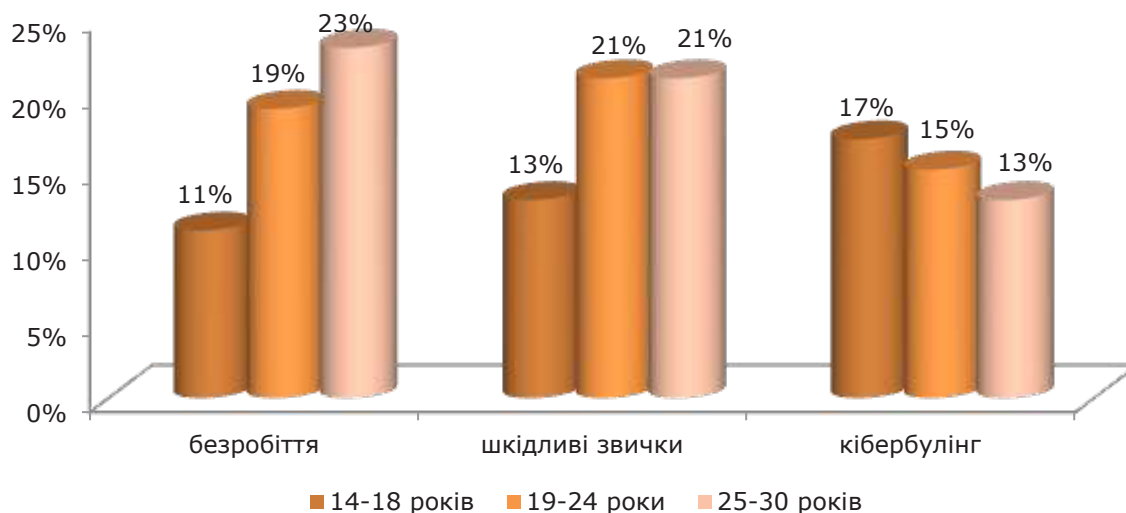

Рисунок 2 – Ризики, з якими стикається молодь в залежності від віку

Джерело: власна розробка на основі [7]

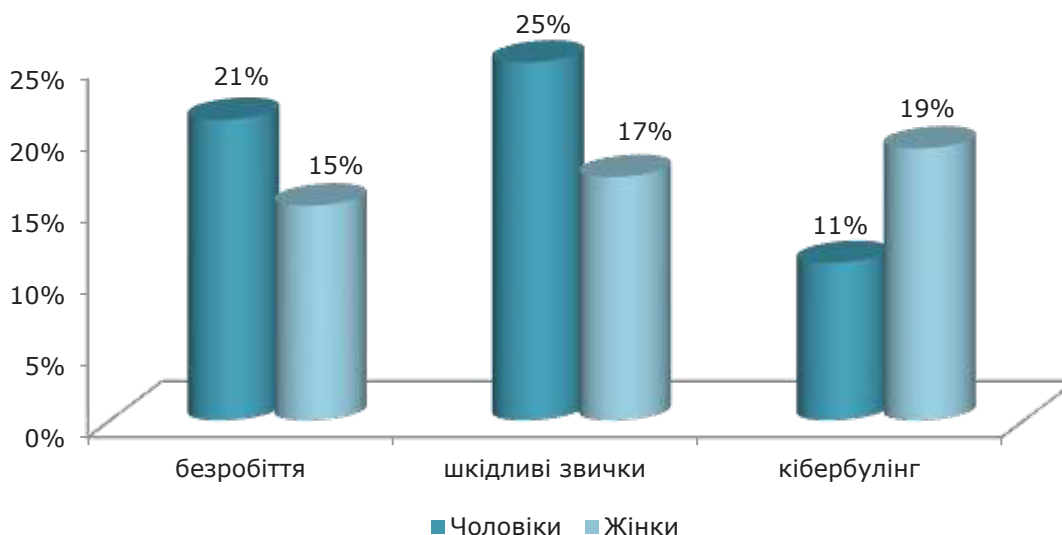

Рисунок 3 – Ризики, з якими стикається молодь в залежності від статі

Джерело: власна розробка на основі [7]

Проаналізувавши дослідження ми вважаємо, що молодіжні центри в Україні відіграють важливу роль у соціальному та культурному розвитку молоді, пропонуючи різноманітні програми та заходи, спрямовані на підтримку особистісного зростання, професійного самовизначення та соціальної інтеграції молодих людей. Вони служать як платформи для навчання, дозвілля та волонтерства, надаючи молоді простір для зустрічей, обміну досвідом та реалізації творчих потенціалів. Через організацію освітніх семінарів, майстер-класів, дебатних клубів та культурних заходів молодіжні центри сприяють формуванню активної життєвої позиції серед молоді, виховують відповідальність та лідерські якості [10].

Ефективне розширення та покращення роботи молодіжних центрів у сфері ран-

нього попередження та реагування на ризики вимагає комплексного підходу, що охоплює різноманітні аспекти їхньої діяльності. Основою для успіху є розвиток партнерських мереж, які залучають освітні установи, соціальні служби та громадські організації до спільної роботи. Це не тільки сприяє обміну досвідом і ресурсами, але й створює умови для розробки інтегрованих програм, що адресують специфічні потреби молоді [8].

Використання сучасних технологій та цифрових платформ відіграє вирішальну роль у залученні молоді та розширенні доступу до освітніх та профілактичних програм. Розвиток мобільних додатків та онлайн-платформ дозволяє молодіжним центрам досягати молодих людей там, де вони проводять більшу

Рисunek 4 – Ризики, з якими стикається молодь в залежності від місця проживання

Джерело: власна розробка на основі [7]

частину свого часу – в інтернеті. Посилення психологічної підтримки та консультування є ключовим для адресації ризиків, пов'язаних з психологічним благополуччям молоді. Створення безпечного простору для обговорення особистісних проблем і забезпечення доступу до кваліфікованої психологічної допомоги може суттєво покращити якість життя молодих людей [9].

Ми вважаємо, що залучення молоді до процесу розробки та управління програмами молодіжних центрів забезпечує, що їхні потреби та інтереси будуть враховані належним чином. Це сприяє формуванню відповідальності та активної участі молоді у соціальному житті. Регулярний моніторинг та оцінка діяльності молодіжних центрів важливі для забезпечення їхньої ефективності та адаптації до змінних потреб молоді. Це дозволяє виявляти успішні практики та коригувати напрямки роботи з метою покращення результатів.

Ефективна співпраця молодіжних центрів з різними зацікавленими сторонами відіграє ключову роль у забезпеченні їх успіху та впливовості у сфері раннього попередження та реагування на ризики для молоді. Встановлення міцних партнерських зв'язків з органами влади, громадськими організаціями, бізнесом та освітніми установами відкриває широкі можливості для молодіжних центрів, дозволяючи їм не тільки розширювати спектр послуг і програм, але й значно підвищувати їхню ефективність.

Висновки. Дослідження ролі молодіжних центрів у системі раннього попередження та

реагування на ризики, які стосуються молоді, підкреслило їх значну важливість та потенціал у формуванні здорового та безпечного соціального середовища. Молодіжні центри виконують важливу роль у просвітництві, підтримці та розвитку молодих людей, надаючи їм інструменти для подолання життєвих викликів та ризиків.

Молодіжні центри демонструють високу ефективність у ранньому виявленні та профілактиці соціальних, психологічних та економічних ризиків, забезпечують молоді безпечний простір для самовираження та соціальної активності, що є критично важливим для їхнього здорового розвитку та соціалізації.

Подальші дослідження у цій сфері мають зосередитися на вивченні ефективності конкретних програм та методик, які використовуються молодіжними центрами для раннього попередження та реагування на ризики. Це включає аналіз довгострокового впливу цих програм на благополуччя молоді, а також ідентифікацію найбільш ефективних підходів та практик. Важливо також дослідити роль технологій та інноваційних рішень у підвищенні доступності та ефективності послуг, які надають молодіжні центри. Окрім того, має бути приділено увагу розробці моделей співпраці між молодіжними центрами, органами влади, громадським сектором та бізнесом для створення єдиної інтегрованої системи підтримки молоді. Подальше розширення та покращення їх роботи, а також глибоке дослідження в цій сфері, відкривають значний потенціал для зміцнення благополуччя молодого покоління.

Бібліографічний список:

1. Бабич Я.В. Культурно-дозвіллева діяльність молодіжних центрів України як феномен. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2012. № 18 (2). С. 267–271.
2. Боренько Я.М. Посібник для тренерів за програмою базового тренінгу «Молодіжний працівник». *Міністерство молоді та спорту України*. 2017. С. 3–5.
3. Молодь України. *Офіційний сайт Державна служба статистики України*. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.03.2024)
4. Дзьоба Н. Молодіжна робота: запитання та відповіді : навчально-методичний посібник для фахівців, які працюють з молоддю. Київ : ДУ "Державний інститут сімейної та молодіжної політики", 2020. 84 с.
5. Кушниренко І.П., Девіації в поведінці сучасної молоді. Роль молоді у розвитку АПК України: зб. матеріалів VII міжнар. наук.-практ. конф. (19-20 квітня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. 146 с.
6. Молодіжні центри України: досвід, передумови, приклади створення. 2017 URL: http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Molodizhni_centrii_v_Ukrayini.pdf (дата звернення: 22.03.2024).
7. Соколенко М.О. Інтернет-адикція студентів. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2022. Т. 7. С. 134–139.
8. Garcia, L., & Rodriguez, P. Youth Centers as a Platform for Promoting Social Inclusion and Resilience in Vulnerable Communities. *International Journal of Social Welfare*. 2021. № 30(4). P. 534–545.
9. Green E., & Wilson S. The Impact of Youth Centers on Youth Development and Well-Being. *Journal of Adolescent Research*. 2020, № 35(5). P. 827–849.
10. Miller J., & Taylor B. Youth Centers as a Resource for Early Intervention and Prevention of Youth Risk Behaviors. *Journal of Primary Prevention*. 2019. № 40(2). P. 177–191.
11. Sodoma R., Sadura O., Kudak K., Kotys N., Panukhnyk O., & Blishchuk K. Territorial communities of Ukraine in the context of decentralization. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2023. № 45(3). P. 306–313. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.31>
12. Sodoma R., Lesyk L., Hryshchuk A., Dubynetska P., Shmatkovska T. Innovative development of rural territories and agriculture in Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. 2022. Volume 22. Issue 4/2022. P. 685–696 URL: <https://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/3081-innovative-development-of-rural-territories-and-agriculture-in-ukraine>
13. Smith J., Brown M., & Jones. Youth Centers as a Tool for Early Warning and Response to Risks in the Regions. *Journal of Youth Studies*. 2023. No. 26(2). P. 254–270.
14. Williams, R., & Johnson, C. The Role of Youth Centers in Preventing and Responding to Youth Gang Violence. *Journal of Community Safety*. 2022. No. 7(1). P. 23–35.

References:

1. Babich Ya. V. (2012) Kulturno-dozvillyeva diyalnist molodizhnykh tsestriv Ukrayiny yak fenomen [Cultural and leisure activity of youth centers of Ukraine as a phenomenon]. *Ukrainian culture: past, present, ways of development*, no. 18 (2), pp. 267–271.
2. Borenko Y. M. (2017) Posibnyk dlya treneriv za prohramoyu bazovoho treninhu «Molodizhnyy pratsivnyk [Guide for trainers on the basic training program "Youth worker"]. *Ministry of Youth and Sports of Ukraine*. P. 3–5.
3. Molod Ukrayiny [Youth of Ukraine]. *State Statistics Service of Ukraine*. Available at: <https://ukrstat.gov.ua> (accessed March 22, 2024).
4. Dzioba N. (2020) Molodizhna robota: zapytannya ta vidpovidi : navchalno-metodychnyy posibnyk dlya fakhivtsiv, yaki pratsuyut z moloddyu [Youth work: questions and answers: educational and methodological guide for specialists who work with young people]. Kyiv: DU "State Institute of Family and Youth Policy", 84 p.
5. Kushnyrenko I. P. (April 19-20,2023) Deviatsiyi v povedintsi suchasnoyi molodi. Rol molodi u rozvytku APK Ukrayin [Deviations in the behavior of modern youth. The role of youth in the development of the agricultural sector of Ukraine]: coll. materials of the VII International science and practice conf. Kyiv: NUBiP of Ukraine, 146 p.
6. Youth centers of Ukraine: experience, prerequisites, examples of creation. (2017). Available at: http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Molodizhni_centrii_v_Ukrayini.pdf (accessed March 22, 2024).
7. Sokolenko M. O. (2022) Internet-adyktsiya studentiv [Internet addiction of students]. *Actual problems of psychology in educational institutions*, vol. 7, pp. 134–139.
8. Garcia L., & Rodriguez P. (2021) Youth Centers as a Platform for Promoting Social Inclusion and Resilience in Vulnerable Communities. *International Journal of Social Welfare*, no. 30(4), pp. 534–545.
9. Green E., & Wilson S. (2020) The Impact of Youth Centers on Youth Development and Well-Being. *Journal of Adolescent Research*, no. 35(5), pp. 827–849.
10. Miller J., & Taylor B. (2019) Youth Centers as a Resource for Early Intervention and Prevention of Youth Risk Behaviors. *Journal of Primary Prevention*, no. 40(2), pp. 177–191.

11. Sodoma R., Sadura O., Kudak K., Kotys N., Panukhnyk O., & Blishchuk K. (2023) Territorial communities of Ukraine in the context of decentralization. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, no. 45(3), pp. 306–313. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.31>
12. Sodoma R., Lesyk L., Hryshchuk A., Dubynetska P., Shmatkovska T. (2022) Innovative development of rural territories and agriculture in Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*, volume 22, issue 4/2022, pp. 685–696. Available at: <https://managementjournal.usamv.ro/index.php/scientific-papers/3081-innovative-development-of-rural-territories-and-agriculture-in-ukraine>
13. Smith J., Brown M., & Jones (2023) Youth Centers as a Tool for Early Warning and Response to Risks in the Regions. *Journal of Youth Studies*, no. 26(2), pp. 254–270.
14. Williams R., & Johnson C (2022) The Role of Youth Centers in Preventing and Responding to Youth Gang Violence. *Journal of Community Safety*, no. 7(1), pp. 23–35.

YOUTH CENTERS AS A TOOL OF EARLY WARNING AND RESPONSE TO RISKS IN THE REGIONS OF UKRAINE

Ruslana Sodoma

Ph.D. in Economics, Associate Professor
Department of Law and Management in the Field of Civil Protection
Lviv State University of Life Safety

Ilchyshyn Ihor

Postgraduate
Lviv State University of Life Safety

Summary. This article is dedicated to the analysis of the role of youth centers in Ukraine in the context of early warning and response to the risks faced by young people. The study examines a broad spectrum of risks, including socio-economic, psychological, educational, and other challenges that affect young individuals in contemporary Ukraine. Special attention is given to the analysis of tools and methodologies applied by youth centers for identifying and addressing these risks. The article highlights the importance of cross-sectoral interaction and cooperation with various stakeholders, including government bodies, educational institutions, civil society organizations, and the business sector, in supporting and developing the activities of youth centers. Based on the research, recommendations for the expansion and improvement of the work of youth centers are developed to more effectively respond to the challenges faced by the youth. The prospects for further research in this area are also outlined. To achieve the goal of researching the role of youth centers as a tool for early warning and responding to risks in the regions of Ukraine, such methods as analysis of scientific literature, surveys, interviews, case studies, sociological research and expert assessments were used. Despite the significant potential, the role of youth centers in the system of early warning and response to risks has not been fully clarified. It is necessary to investigate the possibilities and peculiarities of the work of youth centers for early warning and response to risks, as well as to develop recommendations for improving their work in this area. Early warning is the process of identifying the early signs of a risk or problem before they fully develop or manifest their full effects. In the context of youth work, this includes monitoring and assessing indicators that may indicate potential risks for young people. The use of modern technologies and digital platforms plays a crucial role in engaging young people and expanding access to educational and prevention programs. Strengthening psychological support and counseling is key to addressing the risks associated with the psychological well-being of young people. The purpose of the study is to study the role of youth centers as a tool for early warning and response to risks in the regions of Ukraine.

Key words: youth centers, regional development, risks, socio-economic risks, project management, psychological support, intersectoral interaction, social activist.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2024